

УДК 650.012

О.В. Марчук, аспірант,

С.Я. Войтович, к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ

У статті розглянуто особливості діяльності підприємств сфери медичних послуг, запропоновано різновиди їх потенціалу на основі чого можуть базуватися та створюватися подальші програми розвитку медичних установ.

Ключові слова: розвиток підприємства, потенціал підприємства, потенціал підприємства сфери медичних послуг.

O.Marchuk, S. Voitovich

POTENTIAL AREAS OF ENTERPRISE MEDICAL SERVICES AND ITS TYPES

In the article the features of enterprise health services offered and described the structure of their potential on the basis of which can be based and created further program of medical institutions.

Keywords: enterprise development, business potential, the potential of enterprise health services.

О.В.Марчук, С.Я.Войтович

ПОТЕНЦИАЛ ПРЕДПРИЯТИЯ СФЕРЫ МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ И ЕГО ВИДЫ

В статье рассмотрены особенности деятельности предприятий сферы медицинских услуг, предложена и описана структура их потенциала, на основе чего могут базироваться и создаваться дальнейшие программы развития медицинских учреждений.

Ключевые слова: развитие предприятия, потенциал предприятия, потенциал предприятия сферы медицинских услуг.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Одним з основних завдань управління підприємством є оцінка його потенціалу, як основи росту та розвитку. Питання потенціалу підприємств різних видів діяльності активно досліджувалися науковцями, проте потенціал підприємств сфери послуг в цілому та

конкретно медичних закладів був описаний відносно недостатньо та неповно. Наразі дана проблема набуває великого значення, зважаючи на позицію президента щодо реформування медичної галузі, що відповідно стосуватиметься кожної медичної установи.

Аналіз останніх досліджень у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням потенціалу підприємств у різних галузях присвячені праці багатьох авторів, а саме: поняття економічного потенціалу підприємств висвітлювали А. Воронкова, Р. Вечерковські, Д. Воронков, Є. Лапін; питання конкурентного та маркетингового потенціалу вивчали В. Гнатушенко, Т. Загорна, кадровий потенціал - В. Гринькова; інноваційний потенціал - В. Заруба, О. Козирева; ринковий потенціал - Т. Йеннер, потенціал торговельних підприємств - Н. Краснокутська, а також В. Рижигов, О. Удалих, В. Хом'яков, П. Шаповалов, Ю. Шипуліна, О. Добикіна та інші. Проблеми управління медичними закладами були висвітлені у роботах Є. Голової, С. Єльсиновської, однак недостатньо.

Цілі статті. Ціль даної статті є дослідження значення потенціалу підприємства сфери медичних послуг як основного чинника його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Термін «потенціал» походить від латинського слова «*potentia*», що в перекладі означає «сила» або «приховані можливості», джерело сили або можливостей, які можуть бути практично реалізовані в господарській діяльності [1].

Виходячи з вище сказаного, можна сказати, що в широкому розумінні поняття «потенціал» трактують як певну сукупність засобів та потужностей, які умовно можуть бути використані для досягнення поставленого завдання.

Для більш повного розуміння сутності потенціалу доцільно розглянути різні трактування цього поняття економічною науковою думкою.

Найбільш поширені визначення поняття «потенціал» та їх характерні ознаки наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «потенціал» різними науковцями [2,3,4]

Автор	Зміст категорії поняття	Визначальна ознака
К. Воблий	Потенціал виробничих сил – потенційна можливість країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб населення.	Макро рівень, лише матеріальні блага
В. Вейц	Потенційні виробничі сили - не тільки матеріальні елементи, а також ті чи інші матеріальні умови при яких здійснюється виробничий процес.	Ширше поняття, що передбачає наявність певних умов для реалізації потенціалу.
С. Струмилін	Економічний потенціал – сукупна виробнича сила праці всіх працездатних членів суспільства	Акцент зроблений на людський капітал, як фактор економічного зростання
В. Немчинов	Потенціал розширеного виробництва - це ресурсні можливості національної економіки у здійсненні економічного росту.	Ресурсний потенціал на макро рівні
О. Анчишкін	Виробничий потенціал – сукупність ресурсів, які в процесі виробництва набувають форми факторів виробництва	Перетворення ресурсів у фактори виробництва
Л. Абалкін	Потенціал – це узагальнена збірна характеристика ресурсів, прив'язана до місця й часу	Прив'язка ресурсів до конкретного виробничого середовища
В.Архангельський	Потенціал – засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі	Потенціал як сукупність наявних ресурсів, які можуть бути використані.

Продовження табл. 1

І. Репіна	Підприємницький потенціал – сукупність ресурсів (трудових, матеріальних, технічних, фінансових, інноваційних і т. ін.), навичок і можливостей керівників, спеціалістів та інших категорій персоналу щодо виробництва товарів, здійснення послуг (робіт), отримання максимального доходу і забезпечення сталого функціонування та розвитку підприємства	Поєднання ресурсного і кадрового потенціалів, як чинників розвитку підприємства
О. Олексюк	Потенціал підприємства - це максимально можлива сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання (ситуаційно - ринкова складова) з урахуванням ресурсних, структурно-функціональних, часових, соціо-культурних та інших обмежень	Виділення активних і пасивних, явних і прихованих можливостей підприємства з урахуванням обмежуючих факторів
М.Чумаченко	Економічний потенціал визначається як відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату	Акцент на фінансовому результаті
Л. Костирко	Потенціал ефективності операційної діяльності підприємства – органічне сполучення технічних, організаційних, управлінських та результативних факторів виробництва.	Поєднання матеріально технічного і управлінського потенціалів

Проаналізувавши данні наведені у таблиці 1, можна зробити висновок, що, на нашу думку, найбільш повно і широко розкривають поняття «потенціалу» І. Рєпіна, Л. Костирко, та О. Олексик. Потенціал підприємств сфери послуг, а до того ж медичних послуг є поняттям складним та залежить від взаємодії порівняно великої кількості факторів. Також досить близьким і доречним до нашої теми є визначення Л. Абалкіна, оскільки прив'язка ресурсів до конкретного виробничого середовища також відіграє значну роль в процесі надання медичних послуг.

На нашу думку, потенціал підприємства сфери медичних послуг можна визначити як сукупність ресурсів, які відповідають державним (ліцензійним та іншим нормативним вимогам) чи споживацьким вимогам, необхідних для підтримання і збереження національного здоров'я, надання кваліфікованих та конкурентоспроможних медичних послуг.

В науковій літературі виокремлено низку підходів до визначення видових виявів потенціалу підприємства. Одним з таких є розкриття економічної сутності розвитку підприємства через такі складові потенціалу як виробничий, що забезпечує безпосереднє здійснення основного виду діяльності; фінансовий, що впливає на ефективність здійснення фінансових вкладень або залучень; інноваційний, який відповідає за впровадження досягнень науково-технічного прогресу; управлінський, що відповідає за систему менеджменту на підприємстві; трудовий, який формує клімат у трудовому колективі; мотиваційний, що свідчить про впровадження сучасних методів стимулювання (працівників, постачальників, покупців); комунікаційний, який вказує на рівень комунікацій; маркетинговий, що дозволяє забезпечувати конкурентні переваги на ринку товарів [5].

Деякі економісти описують економічний потенціал як узагальнюючий показник, «що характеризує розвиток продуктивних сил, у якому поєднанні природні, виробничі, науково-технічні, соціально-політичні і культурні можливості суспільства», науково-технічний - як сукупність ресурсів, «що відповідають вимогам кожного даного етапу науково-технічного розвитку», стратегічний – як «можливості досягнення стратегічних цілей» [6].

Н. Педченко вважає, що на окрему увагу заслуговує підхід до виділення властивостей потенціалу підприємства як економічної системи, серед яких: цілісність (взаємодія її елементів), поліструктурність (наявність значної кількості частин), складність (неоднорідність складових з різнохарактерними та ієрархічними взаємозв'язками), нестаціонарність (мінливість параметрів та стохастичність поведінки), унікальність (притаманність характерних лише їм ресурсів та організаційних можливостей), адаптивність (пристосованість до умов), синергічність (посилення цілеспрямованості дії елементів), мультиплікативність (геометрична залежність ефектів), граничність (наявність граничного характеру, що обумовлюють її форму), протиентропійність (можливість протидії негативним тенденціям) [7].

Розвиток підприємств сфери медичних послуг, на нашу думку, перш за все полягає у раціональному поєднанні ресурсного, організаційного, кадрового та інноваційного потенціалів, що в свою чергу безпосередньо впливає на здоров'я кожного громадянина, та на здоров'я суспільства в цілому.

В рамках даного дослідження нами виділено наступні різновиди потенціалу підприємств сфери медичних послуг – управлінський потенціал, кадровий потенціал, матеріально-технічний потенціал, науково-інноваційний потенціал, фінансовий потенціал.

Управлінський потенціал. Зазвичай, на мікро рівні управління медичним закладом здійснюється головним лікарем, тобто людиною, яка хоча досить широко обізнана в медичній сфері, але все таки не має кваліфікованої організаційно-управлінської підготовки, володіє знаннями з основ менеджменту та умінням роботи з кадрами на основі досвіду. Це в свою чергу засвідчує недостатній розвиток управлінського потенціалу підприємств сфери медичних послуг.

Кадровий потенціал. Виділяють як основний персонал – тобто працівників, які беруть безпосередню участь у наданні медичних послуг, так і допоміжний – молодший медичний персонал, реєстратори, водії і.т.д. Держава регулює підготовку, розподіл, організацію роботи спеціалістів і стимулювання їх праці, встановлюючи нормативи чисельності спеціалістів установ, режим

роботи, рівень оплати праці. Ситуація з кадровим забезпеченням є досить невтішною, оскільки в країні існують лікарні, в яких зовсім немає основних працівників – лікарів, це 4 дільничні лікарні у Чернігівській та 2 у Кіровоградській областях [8].

Матеріально-технічний потенціал. Матеріально-технічне забезпечення медичного закладу являє собою речові засоби, які використовуються безпосередньо при наданні медичних послуг. Воно характеризується сукупністю таких показників: об'ємом площ та їх структурою за напрямками використання, меблів, медичного обладнання. Приміщення медичних установ повинні відповідати вимогам санітарних норм і правилам щодо здійснення медичної практики та надання інших медичних послуг. Медичний заклад зобов'язаний мати нормативно-правові документи щодо його матеріально-технічного забезпечення, у тому числі нормативні документи із стандартизації, необхідні для провадження відповідного виду господарської діяльності.

Науково - інноваційний потенціал. На сьогоднішній день медична наука розвивається швидкими кроками, буквально кожні 5 років з'являються нові покращені методики лікування, нові медичні препарати та засоби, нове медичне обладнання. Ці фактори повинні спонукати медичних працівників до постійного і безперервного навчання, підвищення кваліфікації та наукової діяльності.

Фінансовий потенціал медичної установи є системним поняттям і містить у собі комплекс показників, які відображають реальні та потенційні фінансові можливості, наявність та розміщення засобів. Найголовнішими з них є склад і структура активів установи, об'єм наданих послуг, загальні витрати на медичну практику, структура оборотних засобів, структура витрат тощо. Фінансовий потенціал таких підприємств формується як із надходжень державного бюджету України, так і шляхом надання закладом платних послуг.

Висновки. Отже, на основі вище викладеного у статті матеріалу можна зробити висновок, що в контексті державної орієнтації на реформування медичної галузі досить важливим є дослідження діяльності підприємств сфери медичних послуг та вивчення їх потенціалу, як основної ланки державної системи охорони здоров'я.

Проаналізувавши літературні джерела можна зробити висновок, що потенціал підприємств сфери послуг досліджений в недостатньому обсязі, особливо зважаючи на розвиток споживацького менталітету населення як України так і всього світу.

Визначивши різновиди потенціалу підприємств сфери медичних послуг, можна провести досить повний комплексний аналіз потенціалу конкретної медичної установи, визначити її слабкі сторони та вималювати напрям діяльності, який би покращив її становище.

1. Локшина С. М. Краткий словарь иностранных слов / С.М. Локшина / М.: Советская энциклопедия. 1968. – 309 с.

2. Репіна І.М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління // Вісник Української академії державного управління при Президенті України. – 1998. – № 2. – С. 262-271.

3. Абалкин Л.И. Диалектика социалистической экономики Л.И. Абалкин / – М., 1981 – 351 с.

4. Олексюк О. І. Управління потенціалом акціонерних товариств // Автореф. дис. канд. екон. наук. – К., 2001.

5. Запасна, Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Л. С. Запасна // Проблемы материальной культуры – экономические науки – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp96/knp96_33-37.pdf.

6. Добикіна, О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка [Текст] / О. К. Добикіна, В. С. Рижиков, С. І. Касьянюк. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – С. 12-17.

7. Бачевський, Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства [Текст] / Б. Є. Бачевський, І. В. Заблодська, О. О. Решетняк. – Центр учбової літератури, 2009, – 400 с.

8. Інформація про соціально-економічну інформацію в галузі охорони здоров'я // Професійна спілка працівників охорони здоров'я [Електронний ресурс] <http://medprof.org.ua/socialno-ekonomichniizakhist>.